

Doporučení k péči o dřeviny v obcích

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2018

Metodické doporučení ohledně péče o dřeviny v sídlech

- zeleň vizitkou každé obce
- často se setkáváme s nevhodnými úpravami zeleně a neodbornými zásahy
- těžištěm publikace je představení **tématu zeleně** a odkazy na literaturu **volně ke stažení** popisující jednotlivá témata

Obsah

01	Význam a funkce dřevin v obcích	6
02	Plánování a výsadba dřevin	11
	Výsadba stromu krok za krokem	12
	Vlastní výsadba stromu	13
	Zasypáním výsadbové jámy to nekončí	14
03	Péče o dřeviny na veřejných prostranstvích	16
	Ochrana stromů při stavebních činnostech	18
04	Vhodné druhy a prostorové uspořádání dřevin v obcích	20
	Správně zvolený druh je základem úspěchu	22
	Prostorová role dřevin	23
	Dřeviny v památkově chráněných územích	24
05	Památné a významné stromy, aleje a sady	26
	Památné stromy	28
	Významné stromy	30
	Aleje – důležitá součást naší krajiny	32
	Ovocné stromy a sady	34
06	Ochrana dřevin před škodlivými organismy	38
07	Zadávání veřejných zakázek v oblasti zakládání a údržby veřejné zeleně	42
08	Oborové standardy, právní ochrana dřevin	46
	Standardy péče o přírodu a krajinu	48
	Princípy právní ochrany dřevin	50
	Ochrana dřevin dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	50
	Ochrana dřevin dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči	52
08	Doporučené tištěné literární prameny	54

Význam zeleně v obcích

Zeleň venkovských sídel u nás zaujímá 50 – 75 % jejich plochy → **význam je zcela zásadní.**

- vliv na **kvalitu vzduchu** – zdroj kyslíku, snížení prašnosti, zvýšení relativní vlhkosti, zmírnění teplotních extrémů,
- snížení **hlučnosti**, ovlivnění proudění **větru**
- udržení **půdní úrodnosti** a vodního režimu v krajině
- zabránění **vodní a větrné erozi** – zpomalení odtoku srážkové vody
- stanoviště pro živočichy, ekologická stabilita krajiny
- **estetická a obytná role** – upravuje měřítko prostoru, sjednocuje různorodě působící objekty, zdůrazňuje hodnotné prvky sídla, zakrývá negativně působící prvky
- vliv na **duševní i fyzické zdraví** – proměnlivostí, vůněmi, chutěmi, strukturami

Identita venkovské sídelní zeleně

Specifikum venkovské sídelní zeleně:

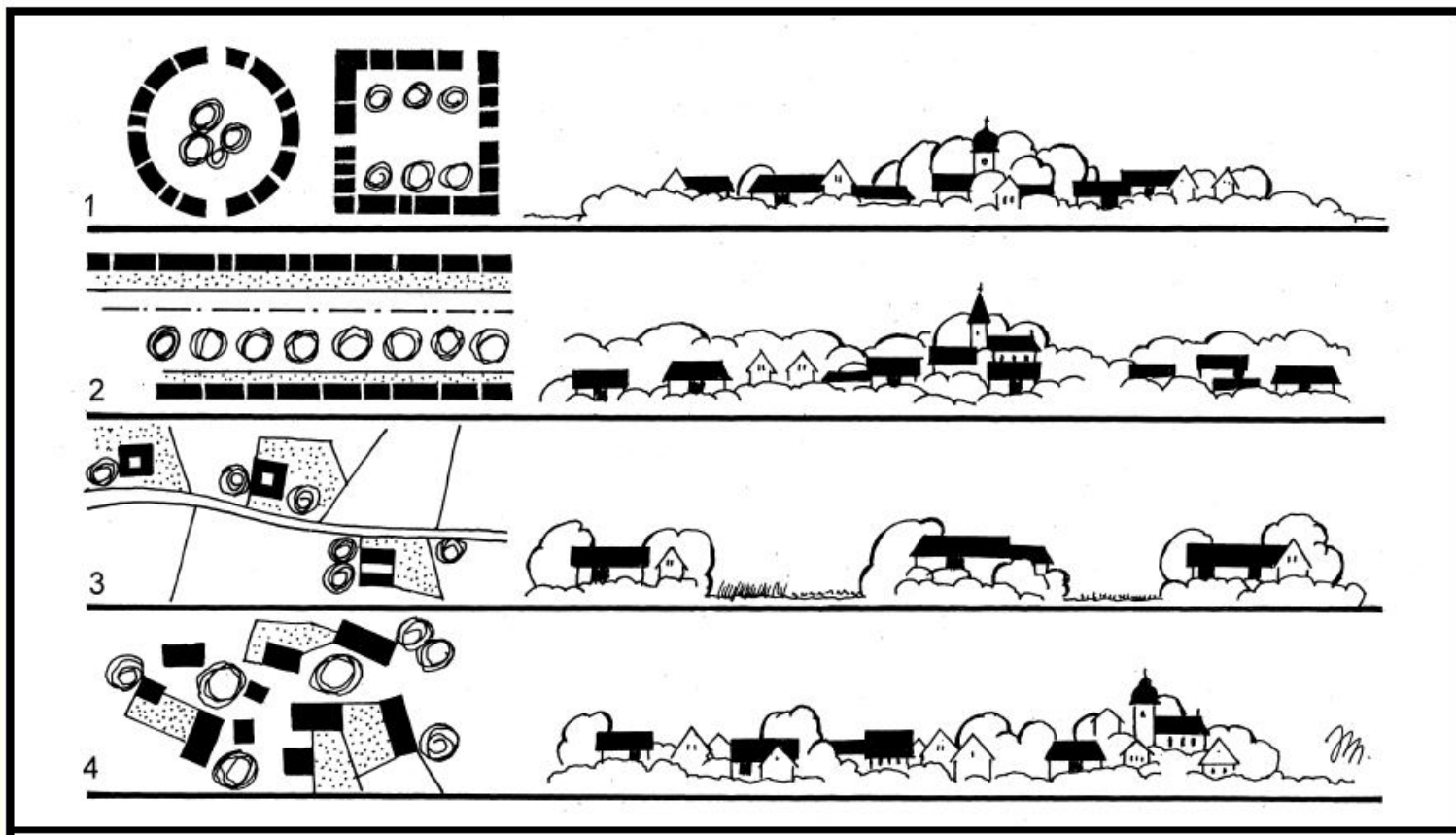
- návaznost na **územní strukturu**
- provázanost s **okolní krajinou** (sídlo se nenacházelo „vedle“ krajiny, ale bylo „srostlým“ s okolní krajinou)
- úzká **vazba na život** venkovských obyvatel

Prostorová role venkovské zeleně

Prostorové i funkční řešení zeleně venkovských sídel vždy reflektovalo půdorysný typ vesnice a uspořádání navazující plužiny

→ **zeleň** spoluvytváří **charakteristickou siluetu venkovských sídel**

Předpoklady pro utváření zeleně v některých půdorysných typech vesnických sídel

Lidové krajinářství

Lidové krajinářství – souhrn **činností utvářejících venkovskou krajinu** zejména vesnickými obyvateli v určitých **geografických, hospodářských a sociálně – kulturních podmínkách**.

Podmínky odpovídaly daným potřebám, názorům a tradicím.

! výrazný **doklad identity** českého venkova

Hospodářsko – provozní zvykovost

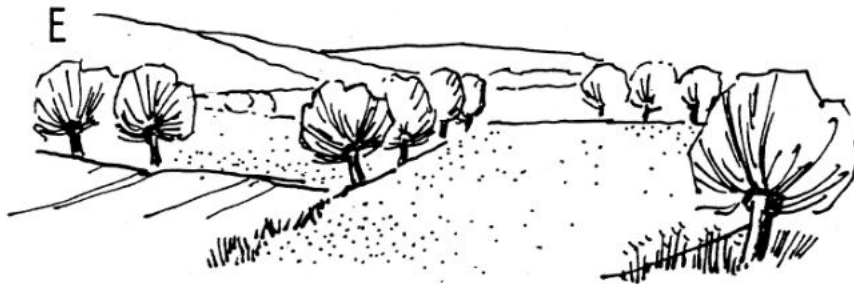
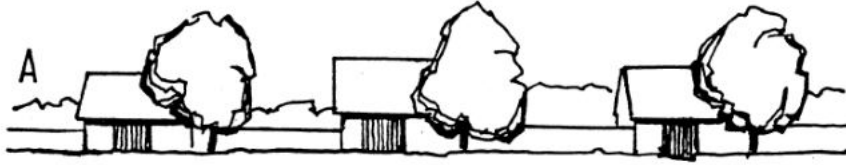
- poměrně rychle se měnila v souladu s technickým pokrokem
- dodnes nedílnou součástí venkovského prostoru – formuje jeho charakteristický obraz
- zachování je žádoucí jakožto historických stop života našich předků

Hraniční strom
u zemědělské usedlosti
v Nedvězí

Lidové krajinářství

Hospodářsko – provozní zvykovost

Lidové krajinářství

Hospodářsko – provozní zvykovost

- na návších se vysazovaly **vysokokmenné stromy** (např. lípa, javor, jasan, hrušeň) v travnaté ploše → použitelný prostor pro každodenní provoz vozů, lidí a zvířat
- přítomnost **rybníku** na návsi
- stromy **v polích** (např. na křížení cest) → orientace pocestných, ochrana před sluncem, deštěm
- ovocné **aleje** → poskytnutí stínu, zdroj ovoce

Ovocná alej u Dubče

Lidové krajinářství

Lidové krajinářství – souhrn činností utvářejících venkovskou krajinu zejména vesnickými obyvateli v určitých **geografických, hospodářských a sociálně – kulturních podmínkách**.

Podmínky odpovídaly daným potřebám, názorům a tradicím.

Zvykovost na úrovni sociálních a kulturních potřeb

- velmi výrazná, měnila se pomaleji, zvyky aktuální dodnes
- souvisí s estetickými potřebami obyvatel, s potřebou zaznamenávání důležitých událostí, s potřebou setkávání, s vírou atd.

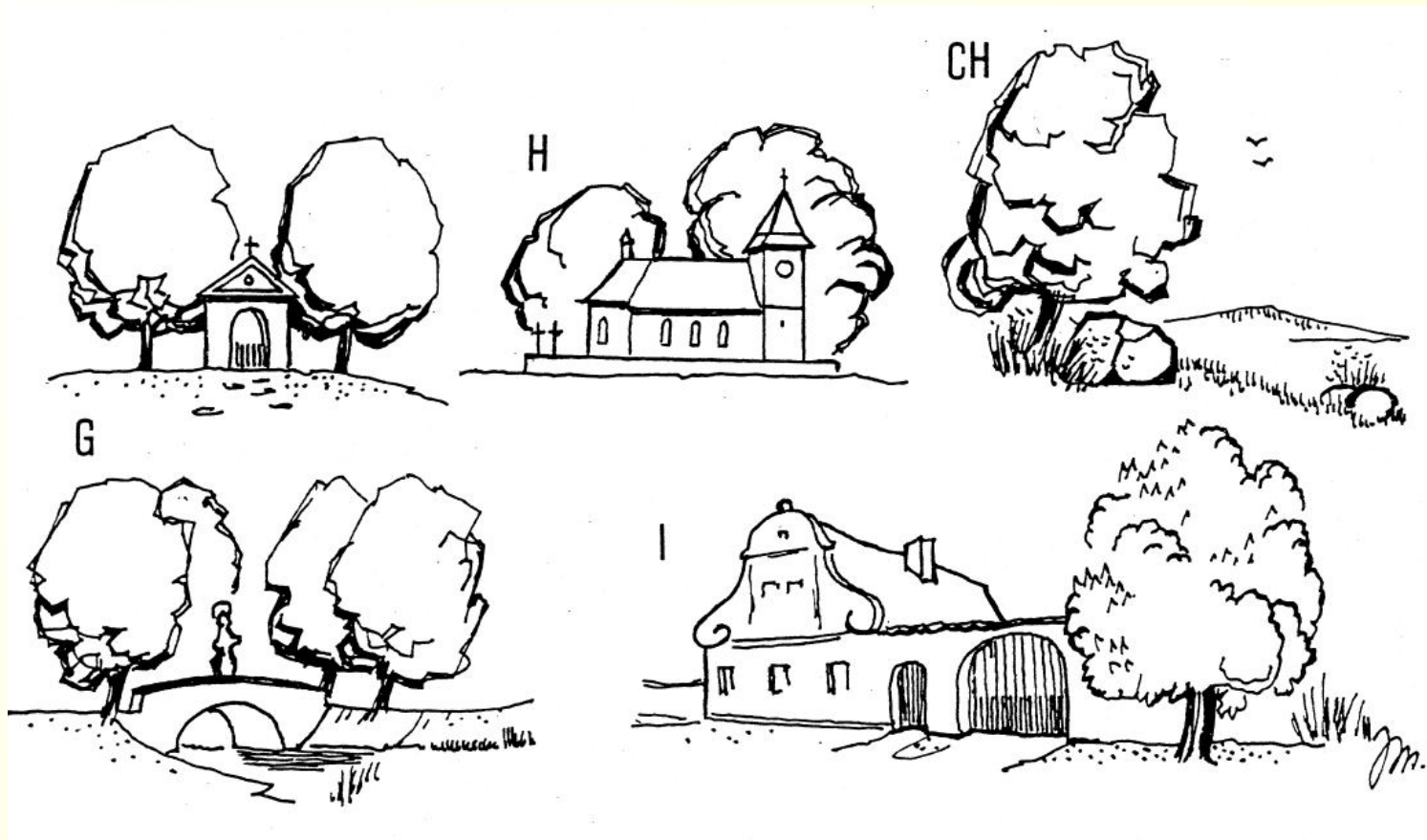
Stromy u kostela v Hrusicích

Stromy u vjezdu do stavení v Březince

Lidové krajinářství

Zvykovost na úrovni sociálních a kulturních potřeb

Lidové krajinářství

Lípy zdůrazňující kapličku ve Vlkově

Kaplička a její okolí v Měňanech

Lidové krajinářství

Zvykovost na úrovni sociálních a kulturních potřeb

- vysazování tzv. **rodových stromů** jako symbol starobylosti rodu
- výsadba stromu **při narození dítěte** (jako jeho strážný a s životem prolutý strom), při **dokončení stavby** domu
- výsadba stromů jako symbolika na **oslavu osobností** nebo **událostí** - Žižkovy duby, stromy ke konci roboty a poddanství (1848), vznik a výročí ČSR

Lidové krajinářství je dokladem určitého řádu a kulturní vyspělosti našeho venkova.

Lidové krajinářství **by mělo být chápáno** jako nezbytný **podklad pro územní plánování venkovských sídel a krajiny.**

Lípa republiky ve Vinoři (1968)

Volba a vhodnost sortimentu

Problémy

- **aktuální potřeba** – hledání a podporování regionality a lokální identity
- **ve 2. pol. 20. stol. násilně přerušena kontinuita vývoje venkovských sídel – satelity rodinných domů, suburbanizace**
- venkovský prostor **se mění na uniformní, neosobní, bez vazeb na krajinu, tradice a historii**
- **Chybně volený sortiment a špatné uspořádání zeleně (obce „si hrají“ na města) – dominancí okrasných dřevin dochází k setření rozdílů mezi venkovskou a městskou zelení → ztrácí se atmosféra domáckosti a pohostinnost venkova**

Nevhodný zeravový plot v obci

Volba a vhodnost sortimentu

- volba sortimentu by měla respektovat **stanovištní podmínky** (snížení nákladů na údržbu)
- dodržení forem **lidového krajinářství** - tj. aktivní vliv venkovského obyvatelstva na jejich sídelní i krajinné prostředí (**odraz místně specifických přírodních podmínek, potřeb, tradic místních obyvatel**)
- **dodržení venkovského výrazu** – vyvarovat se: u navazujících komunikací ostrých tvarů, symetrického uspořádání stromů, **barevných a atypicky rostoucích kultivarů dřevin**, základem jsou domácí dřeviny!, nepoužívat jehličnany (či jen velice omezeně)
- **dřeviny** na návších volit **podle vzniku příslušných staveb a jejich historické funkce a významu** – *kaštiny u barokní kašny, vrby a olše u rybníka, lípy na návsi nebo před hostincem*
- **doplnění drobných** sakrálních objektů patřičnou vegetací

Vrby vhodně umocňují vodní plochu

Péče o veřejnou zeleň v obcích

- Hodnoty veřejné zeleně jsou často **opomíjené**
- Podcenění **kvality** a **odbornosti** při péči
- Nekoncepční výsadby, nevhodné a uniformní druhy

Důsledek:

- **skomírající** a **poškozená** zeleň
- zeleň nevalné **estetické** a **funkční** hodnoty
- **zničené výsadby** neodbornou péčí
- **nutnost** zvýšených **finančních prostředků** na nekonečné obnovování zeleně

Negativní vlivy působící na zeleň

Stresové faktory:

- Dostupnost vody
- Dostatek půdního vzduchu
- Skladba půd a jejich pH
- Kontaminace půdy (zasolení, psí výkaly)
- Klimatické poměry
- Znečištění vzduchu

Činnost člověka:

Neodborná péče, vandalismus

Poškození dřevin při sečení

Neodborný řez

Arboristické standardy
standardy.nature.cz

Dutiny

- řez by měl být prováděn „**tak málo, jak jen možno a tolik, co nezbytně nutno**“.
- „**čím menší průměr větve odřezáváme, tím lépe**“.
- příliš velké rány se mění v otevřené dutiny

Péče o dutiny

dutina musí větrat, nesmí se v ní držet vlhkost !

Řez „na hlavu“

Výkopové práce, navážky

Napadení dřevokaznými houbami

Strom roste a potřebuje prostor

Kontrolujte pravidelně úvazky na kmeni či mechanické ochrany.

Děkuji za pozornost!

Kontakt:
Ing. Aleš Rudl

www.npu.cz
rudl.ales@npu.cz

nebo

www.prazskestromy.cz
prazskestromy@seznam.cz

